EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 13.12.2019.
COM(2019) 629 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

atbilstoši Savienības Muitas kodeksa 278.a pantam par panākto progresu Kodeksā paredzēto elektronisko sistēmu izstrādē

{SWD(2019) 434 final}

Satura rādītājs

1. IEVADS 2
2. PAMATOJUMS 2
3. VISPĀRĒJS PĀRSKATS PAR PROGRESU ATTIECĪBĀ UZ SMK ELEKTRONISKAJĀM SISTĒMĀM 3
4. SECINĀJUMS 10

1. IEVADS

Savienības Muitas kodeksā (SMK)[1], kas ir ES muitas teritorijas muitas noteikumu un procedūru galvenais tiesiskais regulējums, ir noteikta pilnīga pāreja uz elektronisku muitas formalitāšu vidi. Izmantojot elektroniskas sistēmas visai saziņai starp uzņēmējiem un muitas dienestiem, tiek samazinātas administratīvās izmaksas un birokrātiskais slogs, kā arī veicināta muitas nozīme Eiropas uzņēmējdarbības konkurētspējas atbalstīšanā. Tajā pašā laikā automatizēti elektronisko sistēmu procesi ļauj stiprināt sadarbību starp muitas dienestiem un veidot dažādu elektronisko sistēmu savstarpēju sadarbspēju, kam būtu jānodrošina labāka finanšu un ekonomisko interešu aizsardzība, kā arī lielāka aizsardzība pret krāpšanu, drošības un drošuma riskiem un izdevīgākā ievešanas punkta izraudzīšanos.

Lai sasniegtu šo mērķi, SMK ir paredzēts, ka Eiropas Komisijai un dalībvalstīm ir jājaunina lielākā daļa esošo elektronisko sistēmu, dažas no šīm sistēmām sasvstarpēji jāsavieno transeiropas līmenī un jāievieš vairākas jaunas sistēmas muitas procedūru un formalitāšu pilnīgas automatizācijas pabeigšanai. SMK 280. pants attiecas uz pienākumu izveidot SMK darba programmu[2] (SMK DP), kurā tiek uzskaitīti visi SMK projekti un sistēmas, kā arī paredzētie ieviešanas datumi. Kopumā SMK DP ir noteikta četrpadsmit transeiropas sistēmu un trīs valsts līmeņa sistēmu jauninašana vai izveide.

Šajā pirmajā Komisijas gada ziņojumā par progresu elektronisko sistēmu izstrādē ir izklāstītas norises kopš SMK stāšanās spēkā. Šajā nolūkā tas pamatojas uz SMK DP, kurā ir noteikts pakāpenisks un saskaņots grafiks, kas atspoguļo izstrādes posmus attiecībā uz katru no septiņpadsmit elektroniskajām sistēmām un kas ir pamats atskaitēm par progresu.

SMK DP sarakstā iekļautos projektus var iedalīt šādās trijās sistēmu kategorijās:

i) vienpadsmit centrālās transeiropas sistēmas, kuras jāizstrādā vai jājaunina Komisijai (bieži ir vajadzīga arī valstu sistēmu izstrāde vai jauninašana, kas jāveic dalībvalstīm);
ii) trīs decentralizētas transeiropas sistēmas, kuras jāizstrādā vai jājaunina Komisijai, bet kurās ir svarīgs valsts komponents, kas jāīsteno dalībvalstīm; un
iii) trīs valstu sistēmas, kuras jāizstrādā vai jājaunina pašām dalībvalstīm.

Šajā ziņojumā ir analizēts progress attiecībā uz visiem trijiem sistēmu veidiem, izklāstot arī mērķus, kas katram projektam jāsasniedz, projekta arhitektūru un pieeju plānošanai. Pamatojoties uz to, ziņojumā ir uzsvērti iespējamie kavējumi, kā arī paredzētie seku mazināšanas pasākumi. Kopējais SMK DP īstenošanas progresa novērtējums ir apkopots šā ziņojuma secinājumu iedaļā.

2. PAMATOJUMS

SMK stājās spēkā 2016. gada 1. maijā, un tajā tika noteikts sākotnējais termiņš — 2020. gada 31. decembris, līdz kuram pakāpeniski jāpabeidz ar IT pāreju un īstenošanu saistītais darbs. SMK 278. pantā ir noteikts, ka esošās elektroniskās un papīra dokumentu sistēmas var turpināt izmantot muitas formalitāšu pabeigšanai (tā dēvētie "pārejas pasākumi"), līdz darboties sāk attiecīgās jaunās vai jaunināts elektroniskās sistēmas, kas paredzētas saskaņā a SMK.

[1]SMK tika pieņemts 2013. gada 9. oktobrī kā Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 952/2013. Tā tiesību aktu kopumā ietilpst šādi tiesību akti: SMK deleģētais akts, SMK īstenošanas akts, SMK deleģētais pārejas akts, SMK īstenošanas akts par tehniskajiem pasākumiem un SMK darba programma.
[2]SMK 280. pants un Eiropas Komisijas Īstenošanas lēmums Nr. 2016/578, kas patlaban tiek atjaunināts.

Padome un Eiropas Parlaments 2019. gada sākumā pieņēma regulu,[3] ar kuru ir noteikti jauni pārejas pasākumu izmantošanas izbeigšanas termiņi, proti, 2020., 2022. un 2025. gads, un tāpēc attiecīgajām elektroniskajām sistēmām jābūt ieviestām šajos pašos termiņos. 278.a pantā ir noteikta prasība, ka Eiropas Komisijai jāsniedz gada ziņojums par progresu atlikušo sistēmu ieviešanā.

Tā kā pirmais gada ziņojums ir jāizstrādā līdz 2019. gada 31. decembrim, Komisija nolēma informāciju par progresu vākt, **pamatojoties uz 1) ziņojumiem, kas dalībvalstīm jāsniedz divreiz gadā, un 2) apsekojumu, kas tika nosūtīts tās dienestiem un dalībvalstīm.** Apsekojuma saņēmēji tika aicināti norādīt jebkurus zināmus elektronisko sistēmu plānošanas grafiku kavējumus. Valstu plāni, kā arī dalībvalstīm nosūtītā apsekojuma informācija par progresu atspoguļo galvenokārt situāciju 2019. gada jūnija beigās. No apsekojuma iegūtie dati ir gan kvantitatīvi — ievēroto vai neievēroto termiņu un atskaites punktu veidā, gan kvalitatīvi, — sniedzot sīki izstrādātus aprakstus par risināmajām problēmām, paredzamajiem riskiem un projektu aplēsto sarežģītību.

3. VISPĀRĒJS PĀRSKATS PAR PROGRESU ATTIECĪBĀ UZ SMK ELEKTRONISKAJĀM SISTĒMĀM

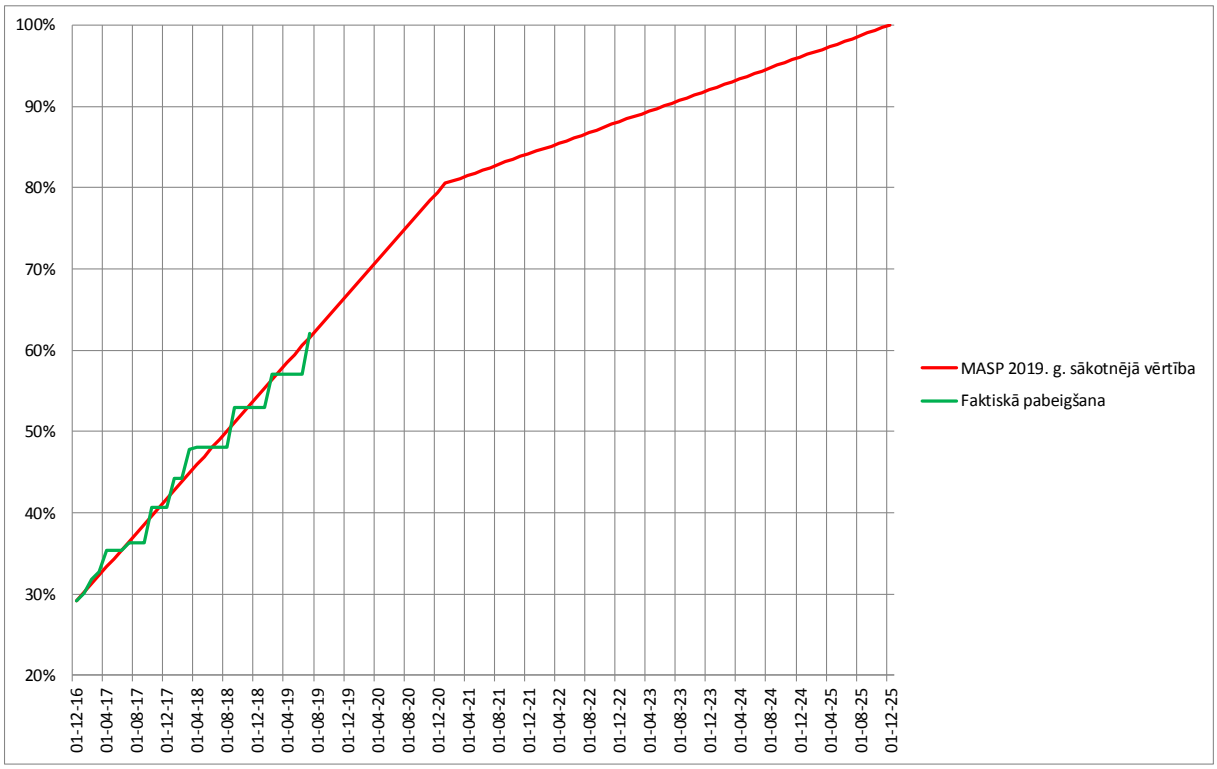
IT sistēmu izstrādes darbs ietver vairākus posmus. Vispirms tiek sagatavots ekonomiskais pamatojums, kas sniedz projekta pamatojumu un nosaka budžeta prasības. Ekonomiskais pamatojums parasti ietver darbības kontekstu, problēmu aprakstu, projekta aprakstu un darbības jomu, iespējamus alternatīvus risinājumus, izmaksas un termiņus. Pēc tam tiek izstrādāts redzējuma dokuments, kurā sniedz sīkāku informāciju par projekta definīciju attiecībā uz arhitektūru, izmaksām, termiņu un risku, kā arī informāciju, piemēram, par atskaites punktiem, rezultātiem un projekta organizāciju. Pēc tam izmanto uzņēmējdarbības procesu modelēšanu, proti, praksi, saskaņā ar kuru tiesību aktos paredzētie darbības procesi tiek grafiski attēloti procesu plūsmās vai procesu modeļos, lai palīdzētu izstrādāt sistēmu funkcionālās specifikācijas. Procesu modeļu grafiskas attēlošanas sniegtais ieguvums ir tāds, ka tiek dota iespēja veidot kopēju izpratni un analīzi. Šajā kontekstā tiek izstrādātas tehniskās specifikācijas, kas konkrētāk nosaka to, kā tiks veidota sistēma, kāda ir izmantojamā arhitektūra, uzņēmēju iesniedzamie ziņojumi, saskarnes ar citām sistēmām, testēšanas plāni u. c.

Komisija un dalībvalstis regulāri tiekas, lai attiecībā uz katru transeiropas sistēmu noteiktu un pieņemtu šos projekta dokumentus, ar Tirdzniecības kontaktu grupas palīdzību sistemātiski ietverot apspriešanos ar tirdzniecības kopienu. Galvenais uzdevums ir nodrošināt, lai jauno sistēmu izstrādes laikā esošās sistēmas turpinātu darboties netraucēti, kā arī nodrošināt netraucētu IT pāreju no esošajām sistēmām uz jaunināt ām sistēmām. Šis jautājums ir būtisks, lai neapstātos tirdzniecības un muitas darbības.

Komisija ir sekmīgi jaunājusi vai ieviesusi sešas centrālās sistēmas, un vēl divas centrālās sistēmas tā pabeigs līdz 2020. gada 31. decembrim. Tādējādi kopumā līdz 2020. gada beigām Komisija būs pabeigusi astoņas no četrpadsmit transeiropas sistēmām, par kurām tā ir atbildīga. Pārējie seši transeiropas projekti, no kuriem trīs ir decentralizēti un ietver būtiskus elementus, kas jāpabeidz dalībvalstīm, tiek virzīti atbilstīgi termiņiem, par kuriem ir panākta vienošanās saistībā ar SMK, SMK DP un

[3] Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 17. aprīļa Regula (ES) 2019/632, ar ko groza Regulu (ES) Nr. 952/2013, lai pagarinātu Savienības Muitas kodeksā paredzēto līdzekļu, kas nav elektroniskās datu apstrādes metodes, izmantošanu pagaidu kārtā (OV L 111, 25.4.2019., 54.–58. lpp.).

2019. gada daudzgadu stratēģisko plānu muitas jomā (*MASP-C*). Komisijas līdz šim veiktie pasākumi veido aptuveni 62 % no izstrādes darba, kas tai ir jāveic līdz 2025. gadam, kā tas parādīts turpmāk sniegtajā grafiskajā attēlā.

1. attēls. Komisijas uzdevumu izpildes procentuālā daļa SMK DP īstenošanā

Dalībvalstīm līdz 2022. gadam ir jāpabeidz jaunināt savas trīs valsts līmeņa sistēmas, izņemot valstu īpašo procedūru sistēmas eksporta komponentu, kas ir cieši saistīts ar transeiropas automatizēto eksporta sistēmu un tāpēc būtu jāievieš vienlaikus ar šo sistēmu.

Ir pabeigtas šādas sešas transeiropas centrālās sistēmas (jaunas sistēmas un jauninā̄šana):

- **SMK projekts "Reģistrētā eksportētāja sistēma"** (*REX*) (jauna): dara pieejamu atjauninātu informāciju gan par reģistrētiem eksportētājiem, kuri veic uzņēmējdarbību VPS valstīs (valstīs, kas gūst labumu no ES vispārējās preferenču shēmas, kura nodrošina preferenciālu piekļuvi ES tirgum), gan Eiropas Savienības uzņēmējiem, kuri eksportē uz VPS valstīm un dažām citām valstīm. Sistēmas pirmo posmu, proti, *REX* 1, ieviesa 2015. gadā pat vēl pirms SMK stāšanās spēkā, un pilnīgo sistēmu, t. i., *REX* 2, **sekmīgi ieviesa 2018. gadā**.
- **SMK projekts "Muitas lēmumi"** (ML) (jauna): mērķis ir visā Savienībā saskaņot procedūras muitas lēmumiem, kas saistīti ar muitas tiesību aktu piemērošanu, ar īpaša Eiropas muitas tirgotāju portāla starpniecību nodrošinot iespēju iesniegt pieteikumus elektroniski, vienkāršojot apspriešanos starp muitas dienestiem lēmumu pieņemšanas periodā un atļauju izdošanas procesa pārvaldību. Šo sistēmu **sekmīgi ieviesa 2017. gadā**.

- **Tirgotāja tieša piekļuve Eiropas informācijas sistēmām** (*UUM&DS*) (Vienota lietotāju pārvaldība un digitālais paraksts) (jauna): tās mērķis ir sniegt uzņēmēju autentifikācijas un lietotāju pārvaldības tehnisku iespējotāju, un tā nodrošina iespēju īstenot visā ES saskaņotu, tirgotājiem paredzētu piekļuvi dažādajām elektroniskajām muitas sistēmām, kas paredzētas SMK. Šo sistēmu **sekmīgi ieviesa 2017. gadā**.
- **SMK projekts "Uzņēmēju reģistrācijas un identifikācijas sistēmas jaunināšana"** (*EORI*) (jauninā̄šana): mērķis ir nelieli jauninājumi pašreizējā sistēmā, kas ļauj reģistrēt un identificēt Savienības uzņēmējus un trešo valstu personas, kas darbojas muitas jomā Savienībā; Šos spēkā esošās sistēmas jauninājumus **sekmīgi ieviesa 2018. gadā**.
- **SMK projekts "*Surveillance* 3"** (*SURV 3)* (jauninā̄šana): mērķis ir ieviest jauninājumus pašreizējā datubāzē (lai to pielāgotu SMK prasībām), kurā tiek reģistrēti un apkopoti visi ES tirdzniecības (importa un eksporta) dati, ko ik dienu iesniedz valsts muitas dienesti. Šos esošās sistēmas jauninājumus **sekmīgi ieviesa 2018. gada oktobrī**. Tomēr, lai pilnībā īstenotu šo projektu, ir jāievieš dalībvalstu jaunināta importa un eksporta sistēma (skatīt turpmāk sniegtos projektus).
- **SMK projekts "Saistoša izziņa par tarifu"** (SIT) (jauninā̄šana): mērķis ir SMK noteikumiem pielāgot ilgstoši pastāvošo datubāzi, kurā ietilpst visas dalībvalstu muitas dienestu izdotās saistošās izziņas par tarifu. 1. un 2. daļu pabeidza līdz 2017. gada oktobrim. Otrajā posmā izstrādes periodā bija aizkavēšanās par diviem ceturkšņiem. Tomēr kopējā plānošana tika turpināta atbilstīgi grafikam, un SMK pielāgotu *eBTI* sistēmu **pabeidza 2019. gada oktobrī**. Tika arī izveidota piekļuve šai sistēmai, izmantojot ES muitas tirgotāju portālu.

Līdz 2020. gada 31. decembrim atbilstīgi SMK 278. panta 1. punktam būtu jāpabeidz šādas divas transeiropas centrālās sistēmas:

- **SMK projekts "Atzītie uzņēmēji"** *AEO* (jauninā̄šana): mērķis ir uzlabot darbības procesus, kas saistīti ar *AEO* pieteikumiem un atļaujām, ņemot vērā izmaiņas SMK tiesību normās. Pirmo posmu pabeidza 2018. gada 5. martā, un otrā posma pirmo daļu — tostarp jaunās SMK prasības attiecībā uz elektronisko iesniegšanu, izmantojot ES Muitas tirgotāju portālu, kā arī izmaiņas saistībā ar lēmumu pieņemšanas procesu — pabeidza 2019. gada 1. oktobrī. Otrā posma otro daļu (turpmākie procesi) **ir plānots pabeigt 2019. gada 16. decembrī**.
- **SMK projekts "Informācijas lapas īpašām procedūrām"** *INF* (jauna): izstrādā jaunu sistēmu ar mērķi atbalstīt un racionalizēt datu pārvaldības procesus un elektroniski apstrādāt datus, kas vajadzīgi saistībā ar muitas formalitātēm, kuras tiek dēvētas par īpašajām procedūrām. Tehniskās specifikācijas tika pabeigtas 2018. gada 30. jūnijā. Nav konstatēti riski attiecībā uz **ieviešanu līdz 2020. gada 1. jūnijam**.

Līdz 2022. gada 31. decembrim atbilstīgi SMK 278. panta 2. punktam ir jāpabeidz šādas trīs dalībvalstu sistēmas:

- **SMK projekts "Ierašanās paziņojums (*NA*), uzrādīšanas paziņojums (*PN*) un pagaidu uzglabāšana (*TS*)"** (jauninā̄šana): nosaka procesu automatizāciju valsts

līmenī saistībā ar transportlīdzekļa ierašanās paziņojumiem, preču uzrādīšanas paziņojumiem un pagaidu uzglabāšanas deklarācijām atbilstīgi aprakstam SMK un nodrošina to saskaņošanu dalībvalstīs attiecībā uz datu apmaiņu starp tirgotājiem un muitu. Lai sagatavotu specifikācijas, Beļģija ir izveidojusi sadarbības iniciatīvu kopā ar divpadsmit citām ieinteresētām dalībvalstīm. Ekspertu grupa, kuru līdzfinansē no programmas "Muita 2020", turpinās nodrošināt piemērotu tehnisko dokumentāciju. Līdz šim nav bijuši nekādi kavējumi. Tomēr dažas dalībvalstis ir norādījušas uz kavējumu riskiem, kā tas minēts dalībvalstu sniegtajā valsts plānošanas un progresa informācijā.

- **SMK projekts "Valstu importa sistēmas"** *NIS*: (jaunināšana); mērķis ir īstenot visus procesus un datu prasības, kas paredzētas SMK attiecībā uz importu. Dalībvalstīm ir jāizstrādā valsts līmeņa tehniskās specifikācijas kā pirmais posms virzībā uz sistēmu izveides pabeigšanu. Tās ir informējušas Komisiju, ka šīs specifikācijas patlaban tiek izstrādātas un to izstrāde būtu jāpabeidz dažādos termiņos līdz 2021. gada 1. jūlijam. Līdz šim nav saņemts neviens ziņojums par kavējumiem attiecībā uz 2022. gada termiņu.

- **SMK projekts "Īpašās procedūras"** (*SP)* (jaunināšana): mērķis ir saskaņot un vienkāršot īpašās procedūras (uzglabāšanu muitas noliktavā, galapatēriņu, pagaidu ievešanu, ievešanu pārstrādei un izvešanu pārstrādei). Dalībvalstīm savās valstu sistēmās būs jāīsteno visas SMK pieprasītās izmaiņas attiecībā uz šīm īpašajām procedūrām. *SP* pirmais (eksporta) komponents tiks īstenots saskaņā ar valsts līmeņa SMK projektu "Automatizēta eksporta kontroles sistēma" (*AES*) un kā daļa no tā (termiņš — 2025. gads), bet otro (importa) komponentu ietvers valstu importa sistēmu jauninājumā (termiņš — 2022. gads). Piecas dalībvalstis ir sākušas izstrādāt 1. komponenta tehniskās specifikācijas. Piecas dalībvalstis ir pabeigušas 2. komponenta tehniskās specifikācijas, bet astoņas citas dalībvalstis turpina tās izstrādāt. Jaunas funkcijas, jauna datu struktūra un pārejas periods kopā veicina šā projekta sarežģītību. Turklāt kavējumus var izraisīt savstarpēja atkarība saistībā ar *AES* un valstu importa sistēmu jauninājumu. Līdz šim riski nav īstenojušies, un patlaban pirmais termiņš ir 2022. gads.

Līdz 2025. gada 31. decembrim saskaņā ar SMK 278. panta 3. punktu ir jāpabeidz šādi seši transeiropas projekti un to konkrētā arhitektūra, kam dažos gadījumos ir vajadzīga centrālo un valsts elementu apvienošana vai kas ir saistīti ar valsts sistēmu un kuri dažkārt ietver vairāk nekā vienu posmu vai projekta komponentu:

- **SMK projekts "Galvojumu pārvaldība"** (*GUM*) (jauna): mērķis ir visā ES radīt iespēju reālajā laikā piešķirt un pārvaldīt vispārējus muitas galvojumus, ko tirgotāji iesniedz, ja pastāv risks, ka nodokļus varētu nesamaksāt. Tiek plānots, ka līdz 2022. gada 30. septembrim tiks pabeigtas tehniskās specifikācijas attiecībā uz projekta 1. komponentu, kas ir saistīts ar *transeiropas GUM*, un līdz 2024. gada 30. novembrim — tehniskās specifikācijas attiecībā uz projekta 2. komponentu, kas saistīts ar valstu galvojumu pārvaldības sistēmu. Projekts ir tikko uzsākts.

- **SMK projekts "Importa kontroles sistēmas jauninā̄šana"** *ICS* 2 (jaunināšana): mērķis ir uzlabot piegādes ķēdes drošumu un drošību, uzlabojot pirmsievešanas paziņojumu ("ievešanas kopsavilkuma deklarāciju") un ar tiem saistītās riska un kontroles informācijas datu kvalitāti, datu reģistrāciju, datu pieejamību un datu koplietošanu. Tehniskās specifikācijas tika pabeigtas 2018. gada 30. jūnijā, tāpēc darbs norit saskaņā ar plānu, un nav saņemts neviens ziņojums par kavējumu

riskiem. Projektu īstenos trīs laidienos, lai pāreju varētu izpildīt attiecībā uz katru transporta veidu.

- **SMK projekts "Savienības statusa apliecinājums"** (*PoUS*) (jauna): paredzēta to visu deklarāciju glabāšanai, pārvaldībai un izguvei, kuras tirgotājiem jāsniedz, lai pierādītu savu preču Savienības statusu. Šo projektu var ieviest vai nu centralizēti, vai valstu līmenī, bet daudzas dalībvalstis ir skaidri paudušas savu nodomu izmantot Eiropas Komisijas izstrādāto centrālo sistēmu. Ņemot vērā SMK muitas preču manifesta kā Savienības statusa pierādījuma īstenošanas un Eiropas Jūras vienloga sistēmas savstarpējo atkarību, projekts tiek ieviests divos posmos, lai izvairītos no neatbilstības un mazinātu riskus. Attiecībā uz dalībvalstīm, kuras izvēlas sistēmas komponentu ieviest valsts līmenī, šīs dalībvalstis ziņoja, ka projekta agrīnā posma dēļ ir grūti prognozēt, vai attiecīgā īstenošana notiks atbilstīgi darba programmā norādītajam grafikam.

- **SMK projekts "Importa centralizēta muitošana"** (*CCI*) (jauna): mērķis ir koordinēt starp attiecīgajām muitas iestādēm muitas deklarāciju un atļauju apstrādi preču izlaišanai, lai uzņēmēji var centralizēti veikt darbības ar muitas dienestiem. Sistēma pamatosies uz jaunajām valstu importa sistēmām un nodrošinās centralizētas muitošanas procesa automatizētu darbību Eiropas līmenī. *CCI* 1. posma funkcionālās specifikācijas tika apstiprinātas 2019. gada martā, tādējādi projekta īstenošana norit saskaņā ar plānu. Tehniskās specifikācijas attiecībā uz 1. posmu būtu jāpabeidz līdz 2020. gada 30. septembrim un attiecībā uz 2. posmu — līdz 2022. gada 30. jūnijam.

- **SMK projekts "Jaunā datorizētā tranzīta kontroles sistēma"** *NCTS* (jaunināšana): jaunā datorizētā tranzīta kontroles sistēma pielāgo pašreizējo Savienības un kopīgo tranzīta sistēmu jaunajām SMK prasībām, informācijas apmaiņas pielāgošanai SMK datu prasībām un saskarņu ar citām sistēmām jaunināšanai un izstrādei. Attiecībā uz *NCTS 5. posmu* līdz šim nav bijuši nekādi kavējumi, tehniskās specifikācijas tika pabeigtas 2019. gada decembrī un patlaban projekta īstenošana norit pēc plāna. *NCTS 6. posma* (starpsavienošanas ar citām sistēmām) ekonomisko pamatojumu ir plānots pabeigt 2020. gadā.

- **SMK projekts "Automatizēta eksporta kontroles sistēma"** (*AES)* (gan pašreizējās transeiropas sistēmas, gan pašreizējo valstu eksporta sistēmu jaunināšana): mērķis it īstenot SMK prasības attiecībā uz preču eksportu un izvešanu. Ar *transeiropas AES* saistītais projekts (projekta 1. komponents) ietver to tirdzniecības jomai piedāvāto SMK vienkāršojumu, piemēram, centralizētas muitošanas, īstenošanu, kuru mērķis ir Eiropas uzņēmumiem atvieglot preču eksportu, un krāpšanas novēršanas nolūkā SMK paredzētos pienākumus labāk uzraudzīt izvešanu no ES muitas teritorijas. Līdz šim kavējumi nav bijuši, 1. komponenta (transeiropas *AES*) tehniskās specifikācijas tika pabeigtas 2019. gada decembrī, un patlaban projekta īstenošana norit pēc plāna. Uz *valstu eksporta sistēmu jaunināšanu* attiecinātā 2. komponenta tehniskās specifikācijas būtu jāpabeidz līdz 2022. gada 1. septembrim. Dalībvalstīm savu īpašo procedūru sistēmu eksporta komponents (skatīt iepriekš) būtu jāpabeidz vienlaikus ar *AES*.

Kavējumu riski

Eiropas Revīzijas palāta 2018. gadā savā Īpašajā ziņojumā Nr. 26 izskatīja SMK elektronisko sistēmu īstenošanas kavējumu cēloņus[4]. Tā uzsvēra, ka kavējumu pamatā bija vairāki faktori, jo īpaši: projekta mēroga izmaiņas, nepietiekami ES un dalībvalstu piešķirtie resursi, kā arī ilgstošs lēmumu pieņemšanas process daudzpakāpju pārvaldības struktūras dēļ. Tā arī norādīja, ka Komisija nebija pienācīgi ziņojusi par kavējumiem un ka programmas "Muita 2020" mērķi un ziņošanas kārtība nebija piemēroti īstenošanas uzraudzībai. Tajā pašā laikā Komisija un dalībvalstis ir veikušas svarīgus pasākumus, lai uzlabotu īstenošanas un izpildes uzraudzību, un tāpēc tām patlaban ir labākas iespējas izvairīties no turpmākiem SMK DP īstenošanas kavējumu riskiem un nodrošināt turpmākus pasākumus, kas izriet no īpašajā ziņojumā sniegtajiem ieteikumiem.

Kopumā būtu jāņem vērā, ka jebkurām jaunām politiskajām iniciatīvām, ko pieņems laikposmā no šā brīža līdz 2025. gadam un kurās būs paredzēti pienākumi muitas sistēmām, pastāvēs risks izraisīt kavējumus attiecībā uz SMK elektronisko sistēmu pabeigšanu attiecīgajos termiņos. Pasaule mainās strauji, un būtiska varētu kļūt prasība, lai muitas dienesti veic papildu uzdevumus pie ES robežām, piemēram, drošuma un drošības apsvērumu dēļ. Tomēr, lai veiktu šādus jaunus uzdevumus, var būt vajadzīgas turpmākas elektronisko sistēmu izmaiņas.

Attiecībā uz apsekojumu **galvenais konstatējums ir kopējs grūtību un kavējumu risku modelis dalībvalstīs to resursu trūkuma un SMK projektu sarežģītības dēļ.** Ievērojams skaits dalībvalstu ir ziņojušas, ka attiecīgajās valstīs nenotiek sagatavošana saistībā ar projektu pārvaldību. Pastāv gadījumi, kuros līgumslēgšanas tiesības vēl nav piešķirtas nevienam no šiem projektiem, un dažos gadījumos vēl nav iecelti valstu projektu vadītāji šo projektu īstenošanai. Dalībvalstis cilvēkresursu trūkumu ir norādījušās kā īpašu risku attiecībā uz projektu sekmīgu un savlaicīgu īstenošanu. Cilvēkresursu problēma ir konstatēta ne vien kvantitatīvā, bet arī kvalitatīvā ziņā, jo dažas dalībvalstis norāda, ka to darbiniekiem trūkst vajadzīgo speciālo zināšanu muitas jomā.

Turklāt vairākas dalībvalstis ir paudušas savas **bažas par elektronisko sistēmu nolūkā izmantojamo kopējo datu prasību šķietamo nestabilitāti.** Šīs kopējās datu prasības ir norādītas SMK deleģēto aktu kopuma (SMK-DA) B pielikumā[5]. Izstrādājot dažas transeiropas sistēmas, tika konstatēts, ka dažos gadījumos, ņemot vērā funkcionālās vajadzības, B pielikumu nevar īstenot vai arī to var īstenot tikai ar nesamērīgām izmaksām. Piemēram, saistībā ar *ICS* 2 bija svarīgi iekļaut papildu slejas B pielikumā, lai atspoguļotu visas *ICS* 2 iespējamās datu kopas. Tādējādi B pielikums tika pārskatīts nolūkā to pielāgot transeiropas sistēmu funkcionālajām un tehniskajām specifikācijām un nodrošināt sistēmu savstarpēju saskaņošanu, kā to ir pieprasījušas dalībvalstis un tirdzniecības kopiena. Šī pārskatīšana, protams, ietekmēs valstu sistēmas, kaut arī tika īstenoti kopīgi centieni, lai ietekmi uz šīm sistēmām saglabātu minimālā līmenī. Nožēlu par to ir paudušas tās dalībvalstis, kurās ir attīstīta valstu sistēmu izstrāde, neskatoties uz to, ka B pielikuma pārskatīšana kopumā tiek atzīta.

Ir paredzēts, ka vienošanās ar dalībvalstīm par pārskatīto B pielikumu tiks panākta līdz 2019. gada beigām un ar to saistītie tiesību akti pēc tam tiks pieņemti 2020. gadā. Tomēr dalībvalstīm ir bažas, ka šī nestabilitāte varētu negatīvi ietekmēt šo valstu plānošanas

[4] Eiropas Revīzijas palāta (2018. gads) *"Kāpēc vairākkārt kavējās muitas IT sistēmu ieviešana?"*

[5] Eiropas Komisijas 2015. gada 28. jūlija Deleģētā regula (ES) 2015/2446, ar ko papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 952/2013 attiecībā uz sīki izstrādātiem noteikumiem, kuri attiecas uz dažiem Savienības Muitas kodeksa noteikumiem (OV L 343, 29.12.2015., 1. lpp.).

centienus. Tās jo īpaši piekrīt, ka bieža jaunu pienākumu un termiņu pievienošana, kas tiek veikta ar SMK DP jauninājumiem, apdraud dalībvalstu spēju atspoguļot šo valstu sistēmās kopējās datu prasības. Tomēr būtu jānorāda, ka SMK DP pašreizējā pārskatīšana ir kļuvusi nepieciešama, lai pienācīgi īstenotu grozīto SMK 278. pantu. SMK 278. panta grozījums ir Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas starpā panāktā kompromisa rezultāts. B pielikuma dažādo sleju piemērojamība SMK-DA ir saistīta ar SMK DP noteikto elektronisko sistēmu ieviešanas termiņiem.

Dalībvalstis ir paudušas bažas arī par **radīto nestabilitāti un plānošanas grūtībām, kā pamatā ir pašreizējie uzņēmējdarbības un IT dokumentācijas pārskatīšanas cikli.** Šie pārskatīšanas cikli (proti, dokumentos tiek veikti secīgi atjauninājumi, pamatojoties uz ekspertu komentāriem) ir vajadzīgi, lai nodrošinātu kopēju izpratni par sistēmām un to īstenošanu. Ja dalībvalstis ir atkarīgas no projekta dokumentācijas pabeigšanas, tām dažkārt attiecībā uz dažiem projektiem vēl nav izstrādāta nekāda veida valsts plānošana. Lai gan daudzas dalībvalstis pauž vēlmi veikt ietekmes mazināšanas pasākumus nolūkā nodrošināt, ka tās ievēro SMK DP noteiktos plānošanas termiņus, to ietekmes novērtējuma procesi ir ilgstoši un sarežģīti, kā arī palēnina dalībvalstu centienus.

Dalībvalstis ziņoja, ka tās savā darbībā pamatojas uz "**dinamisku"[6] pieeju**, kas nodrošina elastību. Tomēr šāda pieeja nozīmē, ka vienlaikus dažus projektus plāno tikai sešus ceturkšņus iepriekš. Tāpēc šīm dalībvalstīm vēl nav precīzu apsvērumu par to spēju ievērot dažu projektu mērķu ieviešanas termiņus.

Visbeidzot, radīsies jaunas problēmas, kas prasīs — dažkārt steidzami — ieviest jaunu muitas politiku, juridiskus un IT pasākumus un bieži vien apdraudēs jau pieņemtās SMK DP īstenošanas plānošanas shēmas (piemēram, e-komercija u. c.).

Noslēgumā jānorāda, ka patlaban nav konstatēts būtisks risks attiecībā uz SMK sistēmu īstenošanas pabeigšanas termiņu, proti, līdz 2025. gada beigām. Ņemot vērā iepriekšminēto, Komisijas un dalībvalstu muitas administrāciju IT darba grupas ir jānodrošina ar atbilstošiem resursiem, lai mazinātu pašreizējo augsto risku kavēt dažu sistēmu termiņus, jo īpaši attiecībā uz valstu sistēmām. Ir jānodrošina piemēroti štata darbinieki IT darba grupās, lai vadītu projektus, un finanšu resursi pašreizējā programmā "Muita 2020" un turpmākajā aizstājējprogrammā, lai nodrošinātu izpildi, ko veic ārpakalpojumu partneri. Līdz 2023. gadam ir arī jāizvairās no darbības jomas nobīdes un tādiem jauniem tiesību aktiem, kuri ietekmē muitas sistēmas. Ja šie pasākumi tiek ieviesti saskaņā ar Eiropas Revīzijas palātas ziņojuma ieteikumiem, riska līmenim vajadzētu būt pamatoti kontrolētam.

Seku mazināšanas darbības

Daudzgadu stratēģiskā plāna muitas jomā (*MASP-C*) infopaneli Komisija **izmanto kā progresa identificēšanas un informācijas instrumentu** attiecībā uz progresu. Infopaneļa atskaites punktu pamats ir 2019. gada *MASP-C* un 2019. gada SMK DP. Informēšanas un vadības nolūkos infopaneli reizi ceturksnī iesniedz dalībvalstīm (Elektroniskās muitas koordinācijas grupai) un tirdzniecības kopienai (Tirdzniecības kontaktu grupai).

Komisija patlaban ne tikai uzrauga progresu, ņemot vērā galvenos SMK DP un *MASP-C* paredzētos projekta atskaites punktus, bet arī nosaka konkrētus starpposma atskaites punktus par katru projektu (piemēram, atskaites punktus, saskaņā ar kuriem visām

[6]Projektu vadības metode, ko izmanto jo īpaši programmatūras izstrādē un kurai ir raksturīgs uzdevumu sadalījums īsos darba posmos, kā arī bieža plānu atkārtota izvērtēšana un pielāgošana.

dalībvalstīm būtu jāpabeidz atbilstības pārbaude). Šāda stingrāka uzraudzība ir vajadzīga, lai decentralizēto transeiropas sistēmu ieviešana kļūtu pārvaldāma un lai izvairītos no veco un jauno sistēmu darbības nodrošināšanas papildu izmaksām gadījumā, ja tiek pagarināts ieviešanas laikposms. Tā kā šīs transeiropas pamatsistēmas ar savu decentralizēto arhitektūru būs sekmīgas tikai tad, ja visas dalībvalstis būs pārgājušas uz jauno vidi, Komisija ir mudinājusi dalībvalstis, lai, īstenojot pāreju uz jaunajām sistēmām, tās negaida līdz ieviešanas laikposma beigām. **Programma "Valstu administrāciju ceturkšņa uzraudzība"**, kas ir paredzēta *AES* un *NCTS* transeiropas sistēmām, ar galvenajiem darbības rādītājiem būs spēkā no 2020. gada, lai regulāri izvērtētu progresu un ļoti savlaicīgi brīdinātu par to, kur varētu rasties problēmas.

Kā vēl vienu palīgpasākumu Komisija 2020. gada sākumā izveidos **"Koordinēšanas programmu valstu administrācijām"**, lai palīdzētu dalībvalstīm izstrādāt un ieviest savus transeiropas sistēmām paredzētos valsts komponentus. Šīs sistēmas ir īpaši vērstas uz mērķi, jo dalībvalstis no 2016. līdz 2017. gadam vienojās, ka importa, tranzīta un eksporta sistēmas ir pamatsistēmas un tās būtu jāuzskata par galvenajām ieviešanas prioritātēm. Tā kā vairākas dalībvalstis savus pārejas darbus attiecībā uz valstu sistēmām un komponentiem, kas saistīti ar importa, tranzīta un eksporta procedūrām, ir novirzījušas uz īstenošanas laikposmu pašām beigām, pastāv risks, ka tās nav paredzējušas pietiekami daudz laika, lai ieviešanu pārbaudītu un pabeigtu atbilstīgi kopīgajām specifikācijām un saskaņā ar IT pārejas politiku. Tā kā transeiropas sistēmas darbosies pareizi vienīgi tad, kad būs pievienojušās visas dalībvalstis, valsts līmeņa ieviešanas problēmas vai kavējumi ietekmēs sistēmu transeiropas līmeni un apdraudēs savlaicīgu pabeigšanu.

Turklāt, pamatojoties uz dalībvalstu atsauksmēm, Komisija attiecībā uz valstu sistēmu pabeigšanu līdz 2022. gadam, jo īpaši saistībā ar preču ievešanas un importa jomu, jau ir konstatējusi risku, kas varētu negatīvi ietekmēt *CCI* pabeigšanu.

Šīs programmas no 2020. gada palīdzēs vadīt IT pārejas procesu, izmantojot īpašu palīdzības dienestu, tiešsaistes seminārus, divpusējas vizītes, apmācību, atbilstības pārbaužu turpmākos pasākumus, ceturkšņa progresa ziņojumus, pakalpojumu sniegšanas pārvaldību u. c. Lai risinātu turpmākos uzdevumus, dalībvalstīm un Komisijai ir jābūt labi nodrošinātām.

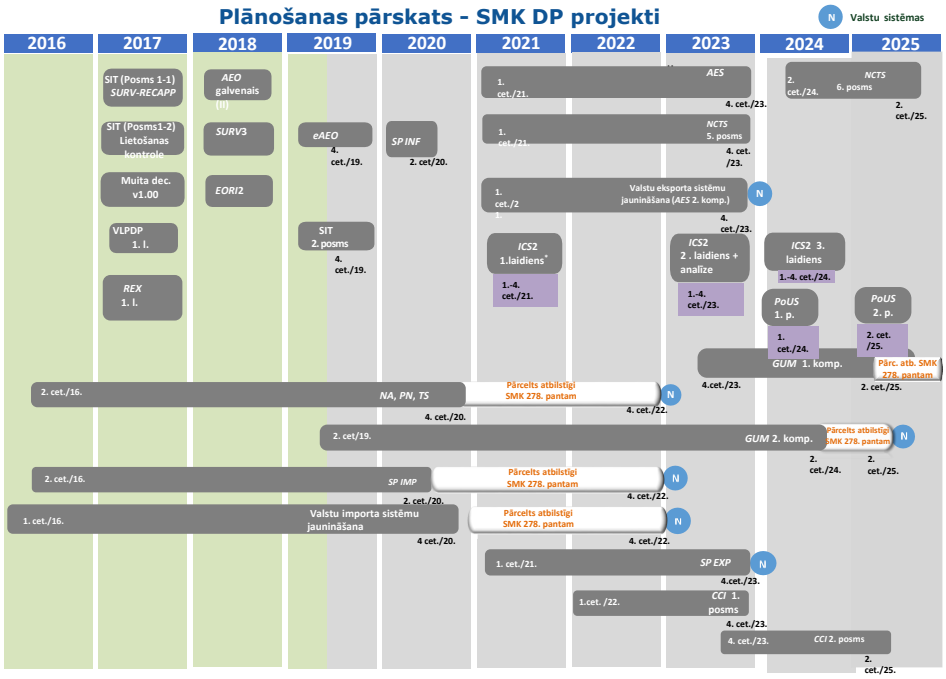
Tiek uzskatīts, ka šo programmu rezultāti sniegs vērtīgu informāciju par progresu un tiks izmantoti turpmāko gada progresa ziņojumu vajadzībām. Tie nodrošinās sīki izstrādātu informāciju par progresu attiecībā uz katru projektu un katru dalībvalsti.

4. SECINĀJUMS

Var secināt, ka Komisija un dalībvalstis acīmredzami **saskaras ar problēmām** saistībā ar SMK elektronisko sistēmu pilnīgas ieviešanas nodrošināšanu attiecīgajos termiņos. Dalībvalstīs ir risināmi jautājumi attiecībā uz resursiem, sistēmas ir sarežģītas un savstarpēji saistītas, un, lai tiktu samazināta ietekme uz tirdzniecību, ir jānodrošina vienmērīga pāreja no pašreizējām sistēmām uz jaunināmām sistēmām.

Tomēr ir skaidrs arī tas, **ka ir panākts jūtams progress. Ievērojams skaits elektronisko sistēmu jau ir ieviestas un patlaban ir pilnībā darboties spējīgas.**

Atlikušās sistēmas lielākoties tiek ieviestas, un ir plānots tās pabeigt laikposmā no 2020. līdz 2025. gadam saskaņā ar SMK DP noteikto projektu plānošanu. Apkopots pārskats par plānošanu un progresu ir atrodams turpmāk sniegtajā 2. attēlā.

2. attēls. SMK DP projektu plānošana

Attiecībā uz šīm atlikušajām sistēmām, lai gan dalībvalstu līmenī ir uzsvērti vairāki risināmi jautājumi, šā ziņojuma sagatavošanas laikā **nav** konstatēti **būtiski riski**. Komisija un dalībvalstis turpinās rīkot savas regulārās sanāksmes, **lai vadītu un uzraudzītu projektus**, izmantojot *MASP-C* infopaneļus un pastiprinātas plānošanas un progresa ziņojumu prasības attiecībā uz SMK DP īstenošanu. Turklāt Komisija un dalībvalstis turpinās darbu attiecībā uz pārējo transeiropas sistēmu izstrādi un attīstību ekonomiskā pamatojuma un redzējuma dokumentu ziņā, kā arī, lai sagatavotu funkcionālās un tehniskās specifikācijas (tostarp dažos gadījumos pārejas posma tehniskās specifikācijas), uz kurām tiktu pamatota sistēmu izvēršana un ieviešana.

Komisija plāno **papildu ietekmes mazināšanas pasākumus**, kas ir paredzēti no 2020. gada sākuma, jo īpaši koordinācijas programmas veidā ar mērķi palīdzēt dalībvalstīm ieviest savus *AES* un *NCTS* sistēmu komponentus, kā arī uzraudzības programmas veidā ar mērķi novērtēt progresu šajā jomā. Komisija ir pārliecināta, ka, izmantojot šos vadības instrumentus, tās rīcībā ir piemēroti mehānismi, lai risinātu turpmākos dinamiskos uzdevumus. Savukārt daudzas dalībvalstis ir paudušas vēlmi veikt ietekmes mazināšanas pasākumus, lai nodrošinātu, ka tiek ievēroti SMK DP noteiktie plānošanas termiņi.

Sīkāka informācija par katra projekta plānošanu un statusu ir sniegta **Komisijas dienestu darba dokumentā, kas publicēts kopā ar šo ziņojumu**.